

سخن مدیر مسئول

خشکیدن چشمه‌ها خطرناک‌تر از خشکیدن تالاب‌ها است

چشمه‌ها به‌عنوان بخشی از رویشگاه‌های ماندابی به‌صورت گسترده در مناطق کوهستانی پراکنده شده‌اند و تحت تأثیر مستقیم بارندگی، توپوگرافی و کمیت آب‌های زیرزمینی در آبخوان‌ها هستند. با اینکه اهمیت آنها به‌صورت تک چشمه با توجه به سطح کوچک پوشش، چشمگیر به‌نظر نمی‌رسد ولی تنوع و فراوانی این چشمه‌ها اهمیت آنها را به‌عنوان یک رویشگاه ماندابی صدچندان کرده است. این چشمه‌ها بستر گسترده‌ای را برای شکوفایی تنوع زیستی از گیاهان ماندابی، حیات وحش، پرندگان و میکروارگانیسم‌های خاکی و آبی فراهم کرده‌اند. با توجه به تفاوت در عرض‌های جغرافیایی، ارتفاع از سطح دریا، تنوع بستر زمین‌شناسی و خاک، شیب، جهت، نوع رویشگاه و کمیت و کیفیت آب آبخوان‌ها، تحت تأثیر جریان آب چشمه‌ها، رویشگاه‌های ماندابی مختلفی به‌وجود می‌آید. چشمه‌های آب گرم و سرد، چشمه‌های آب شیرین و شور، چشمه‌های آهکی و غیره هرکدام با توجه به شرایط خاص خود آشیان اکولوژیک متنوعی را به‌وجود می‌آورند. تنوع آشیان اکولوژیک نیز بسترساز تنوع بالای زیستی در مناطق کوهستانی کشور می‌شود. به‌دلیل پراکندگی گسترده، فراوانی و تنوع اکولوژیک، ارزش حیاتی این چشمه‌ها از تالاب‌ها بیشتر است ولی در مقیاس تک چشمه، اهمیت آنها چه از نظر هیدرولوژی و چه تنوع زیستی و رویشگاهی کمتر جلوه می‌کند؛ به‌همین دلیل اهمیت اکولوژیک آنها زیاد مورد توجه قرار نگرفته است؛ درحالی‌که حتی در مقیاس تک چشمه‌ها، گونه‌های مختلف گیاهی، جانوری، میکروبی و گاهی انحصاری و نادر زندگی می‌کنند. نقش این نوع رویشگاه ماندابی به‌خصوص در مناطق خشک، کلیدی و مهم است. در مناطق خشک و نیمه‌خشک، در نتیجه تغییر اقلیم و مدیریت ناپایدار آب به‌خصوص آب‌های زیرزمینی درعمل این رویشگاه‌ها در معرض نابودی و خطر انقراض قرار گرفته‌اند. با خشکیدن هر چشمه، گونه‌های گیاهی و جانوری فراوان و میلیون‌ها میکروارگانیسم بدون آنکه ما متوجه شویم، نابود می‌شوند. براساس پژوهش صورت گرفته (مقاله خانم سمیرا زندی‌فر در همین شماره نشریه)، توسعه چاه‌های عمیق و نیمه‌عمیق نقش معنی‌داری در خشکاندن چشمه‌سارها دارد و پافشاری انسان برای برداشت بیشتر از آب‌های زیرزمینی از طریق حفر چاه‌های عمیق و نیمه‌عمیق نه تنها آورد رودخانه را کاهش می‌دهد بلکه سرانجام منجر به خشکیدگی تالاب می‌شود. درعمل چشمه‌ها را خشکانده و اکوسیستم وابسته به جریان آب آنها را نیز در معرض خطر انقراض قرار می‌دهد.